Fejkade nyheter

Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt - Svenska/Svenska som andraspråk, Årskurs 7-9

Syfte

Vilken betydelse har budskap, avsändare och syfte vid bedömningen av en källas tillförlitlighet? Eleverna ska veta hur de kan gå tillväga för att avgöra om en nyhet eller sann eller falsk. Vilka frågor kan eleverna ställa till nyheten för att bedöma trovärdigheten?

Metod

Läraren går igenom följande begrepp och på vilket sätt de är relevanta:

- Olika källor; skriftliga, muntliga och materiella
- Första-, andrahandskällor
- Avsändare och syfte (budskap)
- Aktuellt, eller äldre nyheter?

Fler frågor att ställa till en nyhet

Om avsändaren: Vem är författare? Finns personen på riktigt? Var är texten publicerad?
Om källor: Finns det källor i artikeln? Hur trovärdiga är dem?
Om innehållet: Är det ett skämt? Låter det knasigt?
Om eleven själv: Är du partisk? Hur påverkar dina egna åsikter bedömningen av nyheten?

Eleverna kan fundera på hur ofta de ställer den sortens frågor till sig själva när:

- de ser på tv-nyheterna,
- läser i tidningen,
- hör något som föräldrarna berättar,
- hör något som en kompis berättar,
- ser en nyhet på sociala medier.

Vad är viral?

Viral (virus) är en snabb spridning av fenomen mellan individer i sociala nätverk. Möjligheten att granska virala nyheter är inte helt enkelt, då delarna ovan ofta saknas eller är svåra att undersöka. Därför startades *Viralgranskaren* av Metro 2014 vars journalister har som uppgift att avslöja fejkade nyheter. Hur skapar man en fejkad nyhet? Titta på klippet

Uppgifter att jobba vidare med

Vi tittar på en film från UR – Fejkade sidor, och läser tillsammans en artikel med en intervju med en person som dyker upp i filmen, Storken, som tjänar pengar på att skriva påhittade nyheter på Internet. Efteråt diskuterar vi följande frågor:

- Vilka fejk/satirsidor känner du till?
- Satir eller fejk? Vad är vad?
- Är satir roligt? Varför, varför inte?
- Varför skapas/publiceras fejkartiklar?
- Vilka problem kan uppstå på grund av att det finns människor som publicerar fejkade nyheter?

Inskickad av: Malin Backsell, Sjöfruskolan, Umeå
CC BY NC SA

- Vad tycker du om det?
- Nättroll, vad är det? Var stöter du på troll?

Vi fortsätter med Konspirationsteorier. Hur har dessa skapats? Varför? Vilka exempel på sådana teorier har eleverna stött på?

Uppgift och lärarens förberedelser

Läraren kan inleda med att berätta om en fejkad nyhet och hur man kan gå tillväga för att avslöja att den är fejk, vem som har publicerat den och i vilket syfte. Eleverna får därefter i uppgift att berätta om en fejkad eller satirisk artikel på nätet. De ska titta på vad som visar att den inte stämmer med verkligheten och försöka ta reda på vem som ligger bakom den. Läraren bör göra ett förberedande arbete så att eleverna har för åldern lämpliga och bestämda artiklar att välja på. Förslagsvis kan läraren använda någon av källorna:
Källkritikbyrån, SR/faktiskt, SVT/faktakoll, DN/faktiskt.

Eleverna använder begrepp som: avsändare, budskap, syfte, när är artikeln skriven? Uppgiften redovisas gruppvis och vi tar upp några exempel gemensamt i klassen.

Lgr22 Syfte

Utveckla förmåga att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv och kritiskt granska hur de framställs i olika källor. (SH)
Utveckla förmåga att söka information från olika källor och värdera dessa. (SV)

Centralt innehåll*

Hur budskap, avsändare och syfte kan urskiljas och granskas med ett källkritiskt förhållningssätt i såväl digitala medier som i andra typer av källor som rör samhällsfrågor. (SH)
Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt. (SV)

Betygskriterier*

Eleven för **välutvecklade** resonemang om samhällsfrågor utifrån kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med **välgrundade** källkritiska argument. (SH)

Eleven söker och väljer med **god** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet. (SV)

* årskurs 4-6

CC BY NC SA